

FOTO VAN DE MAAND JULI 2021

PUNTEN EN STREPEN

De koptelefoons op de oren, de morsesleutels op de tafels, de foto toont een les 'radiotelegrafie' in het jaar 1921.

Nadat aan het begin van de 20e eeuw draadloze telegrafie als communicatiemiddel in de scheepvaart in opkomst kwam voegde de Kweekschool voor de Zeevaart het vak 'radiotelegrafie' in 1912 aan de opleiding toe. In dat jaar zonk ook de *Titanic*, in reactie waarop in 1914 internationale afspraken werden gemaakt over uitrusting en gebruik van radiotelegrafie aan boord van schepen, en over de uitluisterplicht op de 500 kHz noodfrequentie.

Al snel daarna – in 1916 – werd op initiatief van Nederlandse reders Radio Holland opgericht, en werden de diensten van gecertificeerde marconisten – de 'sparks' – aan boord van koopvaardijsschepen gemeengoed. Desondanks bleven basiskennis en elementaire vaardigheden in het gebruik van radiotelegrafie onderdeel van de stuurmansopleiding. In de eerste jaren maakte het vak 'radiotelegrafie' de kwekelingen vooral vertrouwd met het verzenden en ontvangen van berichten in de punten en strepen van het morsealfabet. In de jaren zestig werd het vak omgedoopt tot 'optisch seinen en Internationaal Seinboek' (ofwel: 'seinen'), en richtte zich ook op het gebruik van andere inmiddels opgekomen maritieme communicatiemiddelen als radiotelefonie, seinvlaggen en de aldislamp. Het al eerder ontwikkelde, maar op 1 januari 1968 formeel van kracht geworden Internationaal Seinboek vormde daarvoor de basis.

De kwekelingen van 1921 konden onmogelijk bevroeden dat een halve eeuw later spraakcommunicatie in de scheepvaart (schip-schip en schip-wal) volstrekt gebruikelijk zou zijn. Evenmin als de kwekelingen van de jaren zestig konden bevroeden welke enorme verdere vlucht maritieme communicatie in de halve eeuw daarna zou nemen. In eerste instantie met het mede op satellietcommunicatie gebaseerde *Global Maritime Distress and Safety System* (GMDSS) dat in de jaren negentig werd ingevoerd, daarna ook met een sterk toegenomen gebruik van het internet voor allerlei doeleinden buiten de nood- en veiligheidscommunicatie.

Ook nu vereisen internationale verdragen nog dat wachtofficiëren voldoende bekwaam zijn om de 'luisterwacht' te onderhouden op radiofrequenties voor nood- en veiligheidsdoeleinden en om in voorkomende gevallen zelf nood- en veiligheidsberichten te verzenden. De Nederlandse wetgeving vereist in dat licht een Certificaat Radiocommunicatie (MARCOM-A) als voorwaarde voor vaarbevoegdheid. Een eeuw na het jaar 1921 ligt daarbij echter minder nadruk op de punten en strepen van het morsealfabet ...